

idrijsko učiteljstvo. A temu se upira Billek z vsemi štirimi, ker je učiteljstvu sovražna in stoji sredi našega ljudstva in naše zemlje tuje po duhu, srcu in jeziku! O našem narodu ima sploh najslabše misli: le onega milostno objemajo njegovi pogledi, ki se mu klanja in hlini v njegovi nemški kazini! Ne mara ga nihče, ker je tako ošaben in mogočen, da odbija vsakega od sebe. Neverjetno je, kaka oblast je dana enemu samemu človeku na škodo 6000 drugim ljudem! To je le na Kranjskem in med Slovenci mogoče. Le nad tako potrpežljivim ljudstvom je mogoče paševati, in le tako potrpežljivo ljudstvo je mogoče izkoriščati. Tudi idrijski učiteljski proletarijat ni nič drugega, nego izkoriščana raja pod peto nemško-nacionalnega dvornega svetnika. Koliko je to učiteljstvo že pretrpelo zapostavljanja, zbadanja, izrabljanja — to se ne da v kratkih besedah povedati. Billek ima celo to razvado, da vsakega sumničja in naganja z nepatriotom, kdor ne krivi hrbta pred njim in kdor ne taji svojega materskega jezika. Navedli bi lahko dovolj dokazov — pa te bomo čuli na Dunaju! Učiteljstvo naj vztraja na svojih zahtevah — tudi njemu pride rešitev! Naj pa govori upravno sodišče! Časih so rekli, da tam ne zraste več trava, kamor stopi kopito hunskega konja. Dokazi sedanjih dni pa uče, da zamre vsa humaniteta, kamor stopi podlat nemško-nacionalnega dvornega svetnika! — Da si ne bo Billek po nepotrebnem belil glave in iskal krivca med idrijskim učiteljstvom, mu povemo, da smo dobili te informacije iz neučiteljskih krogov. Vsi vrabci po idrijskih strehah že davno čivkajo o tem, kar pripovedujemo mi danes v začudenje kulturnega sveta!

Koroške vesti.

— k — »Iz koroškega vilajeta« objavlja »Slovenec« z dne 1. t. m., štev. 50, več doneskov, ki pričajo, kako se godi koroškim Slovincem. Nas zanima posebno poglavje o učiteljski kolektivnosti. Čujmo! Na vlakcu so se peljali učitelji in učiteljice; slučajno je zašel med njih tudi zaveden slovenski učitelj, ki so sicer na Koroškem jako redko sejani. Pa takoj ob vstopu in potem neprestano so mu brenčale okrog ušes razne razžaljive in zaničljive opazke, ki jih je spremljal zlasti pri lepem spolu zaničljiv posmeh. Ker pa se jim je vse to zdelo še premalo, so delokrog svojega kolegalnega in kulturnega početja razširili še s tem, da so začeli klicati tudi ven skozi okno, kakšna zanimivost se vozi v tem kupeju — »vindišarski učitelj! In malo je manjkalo, da niso začeli pobirati vstopnine, kakor jo je plačati v menažeriji, kdor hoče videti medveda. — Tak je položaj narodnega učitelja na Koroškem. Zaveden slovenski učitelj na Koroškem je mučenik. Deželne šolske oblasti ga pošljejo v kako gorsko vasico ali pa v pregnanstvo v nemške kraje. Tam mora živeti med tujimi ljudstvi, vzamejo mu priliko, da bi deloval med svojim ljudstvom, da bi poučeval deco lastnega naroda. Pri avanziranju mu delajo težave in mu otežujejo na vsi moč, da bi prišel do samostojnega mesta kot šolski vodja. In lastni tovariši ga prezirajo in zaničujejo ter družabno bojkotirajo... In dalje! »Wir sind nicht windisch, wir sind deutsch!« Bilo je v nemškutarskem kraju na Koroškem. Šola je popolnoma nemška in je k zidavi prispeval tudi Schulverein pod pogojem, da se bo v šoli le nemško poučevalo. V prvem razredu je vprašal katehet otroka nemškutarskih staršev v slovenskem jeziku. Otroci, ki zna dobro slovensko, že hoče odgovoriti, kar se oglasi njegov sosed in predrzno zakliče: »Wir sind nicht windisch, wir sind deutsch!« V to šolo hodi veliko otrok, ki ob vstopu ne razumejo besedice nemško. A učitelj niti v I. razredu ne izpregovori niti ene slovenske besede. Tudi z otroki, ki so v začetu popolnoma nevedni nemščine, govori nemško in samo nemško. Izključeno je, da bi se slovenski otroci v šoli naučili brati, kaj šele pisati v svojem materinem jeziku. Vsak dan čuti, da je to manjvreden lezik, ki ga vsi prezirajo. In v tretjem razredu se že slovenski otroci sami začno sramovati svojega rodnega jezika. Nemškutarski otroci pa imajo že v I. razredu neverjetno razvito narodno zavednost. Nemška zavest seveda in pa predrznost. Se jim pač vedno in pri vsaki priliki vbija v glavo in vceplja v srce. Tak otrok je imel zapisano že na malih biblijskih zgodbah to-le prvo in poglavito versko resnico: Wir Deutsche fürchten Gott und sonst Niemand auf der Welt! — Take so torej razmere na Koroškem. Potem se pa ljudje še čudijo, ako se Slovenci vneajo za jugoslovansko deklaracijo!

— k — Naša pravica. Iz Pliberka nam pišejo: Naše mestec je obdano od vseh strani z zavedno slovensko okolico. V mestecu samem je le osem pristno nemških družin. A v zvezi vsemu temu velja Pliberk za strogo nemško mesto. Zato pa ima popolnoma nemško štirirazrednico, čeprav je obiskuje polovica slovenskih otrok. V šoli je nastanjena Súdmarkina javna ljudska knjižnica, pri zidavi šole pa je pomagal Schulverein. Tako imamo na nemškem otoku Pliberku nemško trdnjavo, ki šteje po vsem Koroškem obilo sestral!

Štajerske vesti.

— s — Odlikovanje. Ivan Žolnir, nadučitelj v Ptuj, sedaj enoletni prostovoljec v vojaški službi, je bil odlikovan z zlatim zaslužnim križcem. Fran Poljak, učitelj v Mariboru, sedaj poročnik, pa s signum laudis.

— s — Za glavna učitelja na c. kor. učiteljsku v Mariboru, sta imenovana suplent Matevž Dolenc in vadniški učitelj Ivan Krenn.

— s — Iz Zetaj nam pišejo: Dne 24. februarja t. l. je umrl v Zetalah g. Maks Berlig, trgovec, poštar in krajni šolski ogleda. Za prosep šole je bil jako vnet. Blag mu spomin!

— s — Umrla je v Laporju pri Slov. Bistrici dne 24. pret. mes. gospa Franja Lahova, nadučiteljjeva soproga, stara 55 let. Blagi slovenski ženi blag spomin! Preostali naše sožalje!

Iz Zaoreba.

Goriške vesti.

— g — Odlikovanje. Poročnik Alojzij Črnigoi, učitelj pri Sv. Križu na Vipavskem, je prejel Najvišje pohvalno priznanje z vojnim okrasom in meči.

Iz Zagreba.

Stoletnica hrvatskega pesnika Preradovića. Letos praznujemo Hrvati stoletnico rojstva svojega znamenitega pesnika Preradovića. Vsa naša književna in kulturna društva se pripravljajo na dostojno proslavo tega jubileja. Prijetno nas je zadel vest, da nameravajo tudi bratje Slovenci proslaviti stoletno rojstveno slavo našega narodnega pevca.

Pouk o vojaških stvarih. Iz Zagreba nam pišejo: Po naredbi hrvatske deželne vlade predava vsako nedeljo kak častnik sedmošolcem in osmošolcem srednjih šol o vojaških stvarih. Predavani se morajo udeleževati vsi dijaki, tudi oni, ki niso vojniki. Prvo tako predavanje se je vršilo dne 24. februarja v Osijeku. Predaval je neki stotnik, ki je navduševal dijake za vojaški stan.

Novo realno gimnazijo otvori hrvatska vlada v Brodu ob Savi.

Bolgarsko šolo je otvorila madžarska vlada v Budimpešti. Za nemadžarske narode na Ogrskem so pa le madžarske šole. Tudi vse hrvatske šole bi najrajši pomadžarili. Blagor nam!

Nova madžarska politična teorija. Prof. dr. Apathy piše v »Magyarország«: »Madžarska država zahteva pred Bogom in pred ljudmi na temelju historičnih pravic in kot postulat bodočnosti, da se nauči vsak ogrski državljani, ako hoče v javnosti sodelovati, službeni državni jezik — madžarski.« Nadalje piše: »Nemadžarske narode na Ogrskem moramo pretvoriti v korenite Madžare. Zato moramo povsod in brezpogojno zidati le madžarske šole, tako se nauči vsak madžarski, ki je dokončal štiri razrede ljudske šole. Voljno pravico more dobiti samo tisti, ki je dobil izpričevalo četrtega razreda, a tega more dobiti samo tisti, ki se je naučil madžarsko. Kdor tega ne zmore, naj ponavljajo tako dolgo četrti razred, dokler se ne nauči madžarsčine.« — Kakor vidimo, niso madžarski profesorji le imenitni politiki, ampak so tudi znameniti pedagogi: Ponavljaj toliko časa, da se naučiš!

»Julian«, društvo za madžarizacijo, je začelo razvijati veliko agitacijo za madžarske šole po Hrvatskem, kjer jih imajo že sedaj preveč. »Julian« ima sedaj namen, da ustanovi še več novih madžarskih šol. Kaj poreče hrvatska javnost?

Madžarska srednja šola v Djakovu. Osješki »Jug« poroča, da ustanovi zgoraj imenovano društvo »Julian« v Djakovu v Slavoniji novo srednjo šolo za pomadžarjenje hrvatske mladine. Tako stopamo na hrvatski zemlji v dobo — samoodločevanja narodov...

Dva politika. Ogrski pravosodni minister dr. Vaszony in poslanec frankovske stranke, znani Stjepan Zagorac, sta prišla na Sušak pri Reki počivati od napornega dela... Morda imata še kake druge namene: saj oba enako iskreno ljubita hrvatsko zemljo!

Koncentracija hrvatskih strank. Iz Zagreba nam poročajo, da je pričela Starčevićeva stranka prava kot najmočnejša hrvatska stranka v iniciativno, da se čimprej izvede koncentracija narodnih vrst. Prvi rezultat te koncentracije naj bi bil Narodni svet 24 članov (najuglednejših Hrvatov.) Ta bo določal taktiko splošne jugoslovanske politike in informiral domače in tuje časopise o jugoslovanskih narodnih zahtevah in razmerah. Hrvatski učitelji iskreno pozdravljamo to namero, ker smo prepričani, da more naši skupni

stvari le koristiti. Sedaj so naše sile razbite in raztepane, a koristi od tega ima le — tujec!

Z našega juga.

Dalmatinski učitelji za majniško deklaracijo. Učitelji benkovaškega okraja v Dalmaciji so na svojem sestanku dne 20. februarja sprejeli in podpisali izjavo: V tej splošni borbi za življenje narodov, ko tudi učitelji Dalmacije pijejo grenko čašo izkušanj, se za hip dvigajo nad samoborbo za kruh k višim narodnim idealom, ki danes napolnjujejo dušo vsakega poednega člana našega troedinega naroda. Dviga nas spoznanje velike resnice, ki je bila dosedaj prikrita s temnim valom, a je sedaj verovanje vsakogar: ideja edinstva naroda, ki nosi ime Hrvatov, Srbov in Slovencev, in nada v njegovo veliko slavo skorajšnje bodočnosti. Mi se pridružujemo tej nadi. Verujemo, da v bližnji zgodovine niso zaman besneli nad našim narodom, gradeč in razdevač rušev življenja, prelivajoč potoke naše nedolžne krvi, ker iz tega trpljenja vzklil je cvet naše svobode: ujedinjenje jugoslovanskega naroda na podlagi dunajske deklaracije ob samodolobni naroda. Hrepenimo po miru, ki nam donša to srečo. Zastavljamo besedo, da bomo to veliko idejo vodnico vcepili v dušo našega naroda, v srca nedolžne dece, ker ga šole nacionalno osvoboditve dovede k popolni duševni svobodi, po kateri moramo težiti! Brez tega ni sreče narodu — a doseči jo moramo! Verujemo v nacionalno preporočeno jugoslovanskega naroda, a blagoslovljeno bodi vsako delo, ki vodi k temu velikemu smotru!

Smrtna kosa. Iz Kopra nam pišejo: Dne 3. t. m. je preminul v samostanu sv. Ane pri franciškanih v Kopru pater Hiacint Repič, doma v Vipavskem. Pokojnik je bil človek blagega srca in poleg tega zaveden Slovenec, ki je tudi v svoji tih celici neumorno deloval za svoj narod. Skrbel je posebno za deco slovenske šole, ki jo je vsako leto pripravil za svete zakramente. Vedno je govoril: »Največjo radost imam in najlepše trenutke uživam, kadar imam naše male pred sabo. Kaj bi vsega ne storil za svoj mili narod!« Bodi blagi duši ohranjen blag in hvaležen spomin!

Splošni vestnik.

Šolskim vodstvom, ki naročajo v Učiteljski tiskarni Widerovo »Moje prvo berilo«, naznanjamo, da je knjiga popolnoma pošla in da ni mogoče prirediti druge izdaje, ker ni mogoče dobiti papirja. Kadar bo ta učna knjiga zopet na razpolago, to naznanimo v Učit. Tovarišu.

Sklep šolskega leta. Časopisi poročajo, da zaključijo letos ljudske in meščanske šole šolsko leto najbrž dne 28. junija.

Slovenska Socialna Matica, registrirana zadruga z omejeno zavezo. V uradni »Laibacher Zeitung« beremo, da se je na deželni kot trgovski sodniji izvršil vpis imenovane tvrdke. Zadruga ima svoj sedež v Ljubljani in ima namen, da pospešuje gospodarsko korist zadrugnikov z izdajanjem periodičnih listov, knjig, brošur, muzikalij, umetnin, z izvrševanjem knjigotiskarske in grafično-artistične obrti in z založništvom vseh vrst. Izdajala bo poglavito proizvode svojih zadrugnikov in izvrševala ostala zadrugna opravila, zlasti po zadrugnikih. Vsak član jamči s trikratnim zneskom svojih deležev. Tačasni udje načelstva so poleg drugih: Alojzija Stebijeve, urednica v Ljubljani — bivša učiteljica; Cirila Pleškova, učiteljica v Ljubljani, in Alojzij Hreščak, učitelj v Lokvi.

Prošnja tovarišim lovcem in prijateljem prirode. Pred par leti sem ravno na tem mestu izrekel željo, da pričnimo učitelji lovci in prijatelji prirode zbirati in objavljati v »Učit. Tovarišu« — ker je v prvi vrsti v to namenjen list »Lovec« prenehal živeti — zanimive podatke o živalstvu in pticah naše slovenske domovine, o njih življenju, selitvah, gnezdenju itd. V tem oziru prav marljiv profesor dr. (iv. Sajović objavlja skoro vsako leto v »Carnioli« — ornitološke zapiske za Kranjsko, ki so pravemu ljubitelju prirode prava slast. S takimi objavami bi pač izpopolnili prav izdatno te pregledne, in marsikaj bi nam postalo jasno, o čemer sedaj se dvomimo. Podpisani prav rad prevzamem posel zbiralca in upam, da nam »Učit. Tovariš« rade volje prepusti toliko prostora, kolikor ga bomo rabili. — V Radovljici na dan sv. Matije 1918 — Iv. Šega.* —

* Temu se ne bomo upirali, toda odvisno je to od našega tesnega prostora. Kadar ta ne bo nasprotoval, bomo radi ustregli tej želji. Kadar pa ne bo prostora, nam seveda ne bo mogoče priobčevati takih spisov. Uredn.

Razgled.

Sporazum s Poljaki po ruski metodi. Po vodnem razpravi o proučevanju naseljevalne komisije in o vplivih za vzhoone marke, ki se je vršila v proračunskem oeseku ruske poslanske zbornice, se konservativci interpelirali vlade glede poljske politike. Odgovoril je notranji minister dr. Drewe tako-le: Zaradi vojne razmere so država vlado dovede do sklepa, da poizkusi prepire s Poljaki kolikor mogoče pokopati. Minister priznava patriotizem poljskih vojakov, izjavlja pa, da se državna vlada ne more sporazumeti z elementi, ki javno ali prikrito delujejo na to, da se ruski deli dežele odtrgajo od Prusije ali pa dosežejo notranjo avtonomijo. Drugače mislečemu učju, poljskega prebivalstva hoče vlada ponuditi roko v spravo, zakaj pravi ni moramo iskati mira. Ker je bil prej prepričan, da se morejo zakoni o Poljaki glede posameznih odredb že tokom vojne napraviti. Vendar morajo ostati odredbe za okrepitev neustitva v veljavi. Naseljevalni zakon mora ostati v veljavi, pri čemer naj se Poljakom načelno zalamči, da se bodo smeli v svojem domačem kraju naseliti. Vendar pa v nemške naselbine na Poznanjskem ne sme niti eno poljsko ognjišče. Krščanski nauk bodo v nižjih razredih ljudskih šol poučevali duhovniki v poljskem jeziku, drugače pa morajo ljudske šole brezpogojno ostati nemške in dvojezične šole se nikakor ne bodo dopustile. Vsi pripadniki ruske države morajo nemško govoriti, v kolikor se da to v ljudski šoli doseči. Vse odredbe za omejitve dosedanje poljske zakonodaje so poizkus, ki more uspeti samo tedaj, ako se čuti poljsko prebivalstvo kot član nedotakljive ruske države. Državna vlada pa upa, d se to mnenje med poljskim prebivalstvom razširja; v nasprotnem slučaju si pridrži nadaljne sklepe. — Blagor pruskim Poljakom!

Književnost.

Humoreske, groteske in satire. I. zvezek. Ruski spisala Vladimir Azov in Teffi. Preložil Rikard Svoboda. Tiskala in založila Ant. Peskova (prej Drag. Hribarjeva) tiskarna v Ljubljani 1917. Str. 180. Cena: broš. izvodu 3-60 K, vezana 5-20 K. — Naravnost imenitna knjiga, ki vpliva kakor zdravilo in neusmiljeno biča razmere in one, ki jih provzročajo — to so pač ruske razmere in ruski ljudje. Tega in onega pa ni težko lokalizirati glede na ves položaj pod našo ljubo domačo streho! Vzemimo samo legendo o klevetniku! K Luciferju, ki je pravkar otvoril sejo, kako razdeliti sploh mesta v peklu, se približa s spoštljivim poklonom grešnik. Ravnokar je dospel v peklo. »Klevetnik sem«, se novodošlec samozavestno priporoči, »čas mi je prošiti, da mi odkažete eno najlepših mest«. — »Klevetnik!« reče Lucifer v glasom, polnim zadovoljstva. »Jako rad vidim pred sabo klevetnika. Dobrega klevetnika cenim više, kakor kateregakoli drugega grešnika, da, više kakor morilec. Morilec postane lahko vsak tepec, toda postati klevetnik, za to je treba biti prebrisan, izumiliv človek. Klevetniki so prijetni mojemu srcu, in najlepše prostorčke v peklu prihranjam predvsem klevetnikom. Jako redkokdaj me v poslednji dobi srčno razvesele grešniki, prihajajoči k nam z zemlje. Pobanani in popltili se je greh, in malo je grešnikov, ki bi bili po pravici vredni tega naslova. In zlasti so se skisali klevetniki... Propadla je klevetniška umetnost... Veseli me torej, da te vidim, novodošlec! Prazni so, že mnogo let so prazni naslanjaji, ki sem jih prihranil klevetnikom. Razloži mi hitro, novodošlec, svojo umetnost, in ukazem pripraviti naslanjaj z imenom dona Bazilija — gotovo najlepši prostorček v peklu!« — Samo tolovaju Mataju, ki je umoril tudi svojo mater, je peklenški vladar pripravil tako posebno — vroče mesto! Kakor vidimo, ljudi odličnost klevetnikov (— denunciantov) roko v roki z odličnostjo morilcev lastnih mater! Par nobile fratrum! Zato se pa ženejo vsi klevetniki vsega sveta tako navdušeno in vztrajno na svoje peklenško delo, ker vedo, kako plačilo jih čak v Luciferjevem kraljestvu. Časih pa koga že na tem svetu dohiti zasluženo plačilo. Eno in drugo je vsakakor pošteno pridobljeno! Sama sreča, da Slovenci nismo imeli in še danes nimamo klevetnikov. Škoda bi bilo naših plemenitih ljudi, da bi se cvrli na peklenških foteljih! Klevetnikov pa ni niti med našimi sosedi. »Der grösste Schuft im ganzen Land — das ist und bleibt der Denunciant!« Ta markantna označba je naslovljena na prebivalce Devete dežele! Vzlic temu pa le berite Azova in Teffijevo!

E. Gangl.

Duhovnikom-sobratom. K političnemu položaju. V Ljubljani na god sv. Timoteja 1918. — Izdali: Duhovniki-pristaši S. L. S. Tiskala Kat. tiskarna. Na 16 strani obširni brošuri je razloženo še dokaj natančno, zakaj je S. L. S. krenila na čisto narodno podlago in zakaj je strmo gvalila dr. Sušteršiča. — II strani je posvečenih dokazom, da se S. L. S. nikakor ni udinjala »liberalcem«, temveč se je le akomodirala časovni zahtevi, ki stremi po narodni osamosvojitvi. »Ako pa se duhovniki oklenemo te tako popularne ideje: narodne svobode in samostojnosti, ako tej ideji celo na celo stopimo in zastavimo zanjo vse svoje mači, potem je naše stališče v narodu vse drugače. Le vprašajmo »fronto!«